

Bioloģiskajai sēklkopībai jāveido labi pamati

MONIKA SPROGE

Lai izvērtētu bioloģisko lauksaimniecības sēklu audzēšanu un izmantošanu Baltijas valstīs, seminārā Rīgā tikās pārstāvji no Baltijas valstu lauksaimniecības ministrijām, sertificēšanas institūcijām, pētniecības un konsultāciju iestādēm, kā arī Latvijas, Lietuvas un Igaunijas bioloģiskie lauksaimnieki un sēklaudzētāji.

Semināra darbu vadīja projekta eksperti no Latvijas, Vācijas, Nīderlandes un Francijas. Diskusiju rezultātā tika izstrādātas deklarācijas katrai Baltijas valstij par turpmākajiem soļiem, kas paredz sekmt bioloģiskās sēklas audzēšanu, sagatavošanu un lietošanu jau nākamajā gadā.

Zīmīgi, taču Latvijā nav vietējo bioloģiskās sēklaudzēšanas uzņēmumu, bet tāds pastāv Lietuvā. Pasākuma dalībniekus pārsteidza Lietuvas firmas "Agrolitpa" ziņojums par bioloģiski audzētas sēklas sagatavošanu un eksportu. Tomēr visās Baltijas valstīs bioloģiski audzētas sertificētas sēklas rūkst. Tāpēc lielākoties tiek izmantota pašu saimniecībās audzēta sēkla, jo īpaši graudaugi, turklāt saimnieki var atkārtoti izmantot pašaudzētu sēklu, un tā tiek akceptēta kā bioloģiskajai saimniecībai atbilstoša, taču nesertificētas sēklas maiņa vai pārdošana nav atļauta. Šobrīd sertificētas bioloģiskās saimniecības ir vienas no galvenajiem gan bioloģiskajam, gan konvencionāli audzētas sertificētas sēklas pircējiem, jo tām jāpilda normatīvajos aktos noteiktie bioloģiskās lauksaimniecības kritēriji, to pārbauga bioloģiskās sertificēšanas institūcijas.

Pārāk daudz izņēmumu

Latvijā tieši Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD) atbild par bioloģiskās lauksaimniecības sēklu datubāzes pārvaldību un atļauju izsniegšanu bioloģiskajās saimniecībās izmantot nekodinātu sertificētu konvencionālo sēklu. Semināra dalībnieki, vietējie lauksaimnieki, apliecināja, ka Latvijā bioloģiskās sēklas audzētājiem nav pieejams stabils tirgus, bioloģiskās saimniecības var izvēlēties citas šķirnes, ne tikai tās, kas iekļautas bioloģisko sēklu datu bāzē. Turklāt jau gadiem izveidojusies prakse, ka vairums bioloģisko lauksaimnieku saņem VAAD atļauju, iesēj konvencionālo sēklu, bet ražu pārdo kā bioloģiski audzētu. Interesanti, ka, šādi interpretējot likumu, nerodas pretrunas, ja nu tikai rodas jautājums, vai, novācot šādu ražu, nododot graudus pārstrādātājam, rezultātu varam dēvēt par bioloģisku produktu?

Saimnieki, kuri izmanto sertificētu bioloģisko materiālu, uzskata, ka tā ir apzināta, pat likumīga blēdīšanās, kas izveidojusies daudzu gadu laikā, vainojot grūtos bioloģiskās sēklas audzēšanas apstākļus un deficītu, kā arī ierobežoto sugu daudzveidību iepriekšminētajā datubāzē. Tāpēc semināra dalībnieki runāja arī par Eiropas Savienības (ES) tiesisko regulējumu bioloģiskajai lauksaimniecībai un bioloģisko sēklu datu bāzu apvienošanas iespējām ne vien Baltijas valstu līmenī, bet iekļaujot arī vairākas citas ES valstis, kurās audzēšanas apstākļi līdzīgi.

Nepieciešams atbalsts

Taču kā galveno šķērslī bioloģiskās sēklas izmantošanai klātesošie minēja sertificētas bioloģiskās sēklas cenu, līdz ar to bio-

FAKTI

- Latvijā ir 4145 bioloģiskās saimniecības, kas aizņem 14,3% jeb 259.000 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes, no tās:
 - 45,9% ir pastāvīgās ganības,
 - 53,3% ir laukaugi, galveno-

- kārt labības un lopbarības kultūras,
- 0,7% ir daudzgadīgās kultūras, piemēram, ogulāji.

- Latvijā ir reģistrēti apmēram 190 sēklaudzētāji, 26 no tiem ir bioloģiskās lauksaimniecības sēklaudzētāji.

loģiskās lauksaimniecības sēklu izmantošanu, viņprāt, būtu jāsubsīdē. Pirms Latvijas iestāšanās ES lauksaimnieki tika subsīdēti, lai izmantotu sertificētas sēklas, tagad to vairs nedara. Un, lai gan likums neaļauj, lauksaimnieki lēti pērk nesertificētas sēklas (patiesībā to nevar saukt par sēklu, bet ražas graudiem, kuriem piemīt dīgtspeja) no citiem lauksaimniekiem, parasti tiem, ar kuriem sadarbība izveidojusies vairāku gadu garumā, ir pazīšanās vai citi labvēlīgi apstākļi. Saskaņā ar Lauku attīstības programmu (tiešie maksājumi) Latvija piedāvā subsīdijas sēklaudzētājiem gan bioloģiskajai, gan konvencionālajai lauksaimniecībai vienādā apmērā, ja sasniegts noteikts minimālais ražīgums un hektārs.

Runājot par subsīdijām, Vācijas bioloģiskās sēklaudzēšanas ek-

sperte Freja Šefere minēja, ka Baltijas valstu bioloģiskie sēklaudzētāji uz tām liukušā pārlieku lielu uzsvāru. Lai gan situāciju var saprast un atbalsts noteikti vajadzīgs, mūsu zemnieki nevarot gaidīt "izrāvienu", katru sarunu vai procesu uzsākot ar motivāciju - iegūt pēc iespējas lielāku finansiālo atbalstu no ES. Viņaprāt, zemniekiem, lauksaimnieku nevalstisko organizāciju pārstāvjiem un ekspertiem kopā jādiskutē par iespējām veicināt bioloģiski sertificētas sēklas audzēšanu. F. Šefere saka: "Būtiska loma ir katras valsts valdībai, kurai individuāli jādefinē savas valsts lauksaimniecības virziens. Jāsaprot, kas būs tās jomas, kā šajā gadījumā sēklas materiāls, kuru jūs (Latvijā-aut.) audzēsiet. Ja spēsiat vienoties par galvenajām vadlīnijām, papildināsi, paplašināsi sertificētu

bioloģiskās sēklas materiāla datubāzi, dosiet saimniekiem pārejas periodu divus trīs gadus, lai viņi spēj izveidot sēklas materiālu, rezultāti būs."

Ka bioloģiski audzētas sēklas audzētāju skaitu varētu papildināt konvencionālo sēklu audzētāji, semināra dalībnieki cerības nelika, jo vairāku gadu pieredze parādījusi, ka konvencionālie nav ieinteresēti mainīt darbības veidu. Turklāt audzēt sēklas bioloģiskās saimniecības apstākļos ir grūti, nemaz nerunājot, ka tāda gadījumā nepieciešamas investīcijas piemērotu šķirņu izveidei. Turklāt Latvijas bioloģiskās sēklas audzētāji tirgū nav konkurētspējīgi, viņi nespēj nodrošināt labu cenu un pieprasījumu. Uzskatot vietējos lauksaimniekus, F. Šefere bilda, ka, viņaprāt, sarunu uzsākšana ar vaimanāšanu rada nepareizu priekšstatu: "Tēlaini izsakoties - jūsu namam ir caurums jumtā, radusies sūce, bet jūs vēlaties pabāzt apakšā spainīti, kas šajā gadījumā ir subsīdijas. Tas tā nestrādā. Jāmaina viss jūms - jāmaina domāšana. Jā, ir grūti, tāpēc nepieciešams pārejas periods, valstij jāstimulē ražotājs, par to nav runa, bet meklēt vainīgo ir neauglīgi. Laiks rit, ir jārikojas."

Paraksta deklarācijas

Semināra gaitā dalībnieki strādāja vairākas darba grupas, kurās diskutēja, kā palielināt bioloģiskās sēklas ražošanas apjomus, kā veicināt bioloģisko sēklu lietošanu saimniecībās, kā motivēt saimniekus un uzlabot sadarbību sēklu ražotāju, lietotāju un valsts institūciju starpā. Semināra noslēgumā katra valsts parakstīja deklarāciju un jau nākamajā gadā apņemas spert soļus pareizā virzienā.

Atbalsts tieši sēklas lietotājam

■ NE TIKAI RAŽOŠANA. Latvijas Sēklaudzētāju asociācijas priekšsēdētāja Sanita Zute vērtē, ka jādomā par to, kādiem mērķiem bioloģiskā produkcija tiek ražota, par bioloģiskās lauksaimniecības ētiku.

Foto: MONIKA SPROGE

Iespēja precizēt lauku blokus

Vēl pusotru mēnesi, līdz 1. aprīlim, lauksaimnieki Lauku atbalsta dienestā (LAD) var iesniegt lauku bloku jeb ainavu elementu precizējumus 2019. gadam.

LAD informē, ka precizēšanas pieprasījumi jāiesniedz tikai tad, ja klients vēlas iekļaut lauku blokā jau sakoptu platību, pievienot jaunus ainavas elementus vai no lauku bloka izņemt neapsaimniekotu platību. Dienests norāda, ka precizēšanas pieprasījuma iesniegšanas brīdī platībai uz lauku bloka jābūt sakoptai, jo inspektori to pārbaudīs arī dabā. Ja tā nebūs sakopta, to neiekļaus lauku blokā un sezonas laikā atkārtoti neapsēkos. Lauku bloku precizēšanas pieprasījums nav tas pats, kas iesniegums platību maksājumu saņemšanai, atgādina LAD, un

reizē arī to, ka lauku bloku/ainavu elementu precizēšanas pieprasījumā ir iespēja savas apsaimniekotās platības nošķirt no kaimiņu apsaimniekotajām platībām. Šādi vienā lauku blokā atrodas tikai viena lauksaimnieka apsaimniekotā platība, kas ļauj precīzāk pieteikt visu apsaimniekoto platību, kā arī izvairoties no pārdeklarācijas ar kaimiņu.

Par savām apsaimniekotajām platībām klienti var pārliecināties LAD ģeogrāfiskajā informācijas sistēmā, kurā apkopotas aktuālākās ziņas par lauksaimniecībā izmantojamo zemi un ainavu elementiem lauku blokos: <http://karte.lad.gov.lv> vai LAD elektroniskajā pieteikšanās sistēmā.

Sagatavoja
ARITA LEJIŅA

Latvijas Sēklaudzētāju asociācijas priekšsēdētāja Sanita Zute vēstīja, ka latvieši savā deklarācijā iekļāvuši vēlmi padarīt sēklu datubāzi viegli pieejamu, papildinātu ar bagātīgu informāciju, sākot no lauku apskatēm līdz brīdim, kad sēkla pārdomāta. "Baltijas valstīm nepieciešama viena kopīga datubāze, jo tā mēs varētu meklēt mūsu reģionam līdzīgas un piemērotas šķirnes. Diemžēl Latvija nevar lepoties ar bioloģisko sēklkopības nozari. Ja vēlamies ļoti ātri sasniegt rezultātu, tad visefektīvākais būtu atbalsts. To redzam no kolēģiem Igaunijā, un redzam, ka atbalsts

tieši lietotājam, liekot viņam izvēlēties bioloģisko sertificēto sēklu, varētu būt viens no tiem, kā visātrāk likt aizdomāties un pievērsties šai nozarei. Tas arī palīdzētu ražotājiem saņemt tirgu un perspektīvu, audzējot, sertificējot bioloģiskās sēklas. Bioloģiskā sēklkopība nav vienkārša, un mēs gribētu, lai būtu arī atbalsts bioloģiskās sēklkopības materiāltehniskai bāzei, jo iekārtas ir dārgas. Tāpat uzmanība jāvelta informācijas aprītei par to, kā jāaudzē bioloģiskās sēklas. Protams, sēklkopības nozare ir atkarīga no pieprasījuma, tieši tāpēc jāatbalsta sēklas lietotāji, taču pašlaik saņem atļaujas nobioloģisku sēklu sēšanai bioloģis-

kajās saimniecībās ir pārāk vienkārši, esam arī aizmirsuši, tieši kāpēc izvēlamies bioloģisko sēklu. Līdzīgi kā pārejas valstīs secinājām, ka mūsdienās informācija jāpasniedz ne tikai aktīvāk, bet arī interaktīvāk. Savukārt bioloģiskās sēklkopības ekspertu grupa, kas darbojas Zemkopības ministrijas paspārnē, būtu jāpapildina ar pārstrādātājiem, lauku konsultantiem, bioloģiskās produkcijas ražotājiem, lai mēs kopīgi aizdomātos, kādiem mērķiem bioloģiskā produkcija tiek ražota. Tā mēs aizrunājāties par stratēģiju valstī, par bioloģiskās lauksaimniecības ētiku," min S. Zute. □